

Virtavesien hoitoyhdistys ry

c/o Esa Lehtinen

Kirjastopolku 5 B 13

08500 Lohja

www.virtavesi.com

VIRTA VESIEN HOITOYHDISTYKSEN MIELIPIDE, 15.1.2015:

Asia: Voikosken vesivoimalaitoksen uuden voimalaitosyksikön ja kalatien rakentaminen, Mäntyharju ja Kouvola

Hakija: Oy Woikoski Ab, yhteyshenkilö Kalevi Korjala, diaarinumero ISAVI/2536/04.09/2014

Vastaanottaja (toimitus sähköisessä muodossa):

Itä-Suomen Aluehallintovirasto, kirjaamo.ita@avi.fi

1. Yleistä

Virtavesien hoitoyhdistys (Virho) on yleishyödyllinen, vapaaehtoistyöhön perustuva järjestö. Sen tavoitteena on elvyttää ja kunnostaa virtavesiä. Tavoitetta toteutetaan esimerkiksi koski- ja purokunnostuksin, kalateiden rakentamisella, neuvonta- ja valistustyöllä, lohikalojen kotiutusistutuksilla sekä asiantuntijalausunnoin. Virhossa on mukana suomalaisia vesistään huolestuneista maanomistajista alan asiantuntijoihin ja kalastuksen harrastajiin.

2. Virhon mielipide Voikosken kalatien rakennussuunnitelmasta

Virho, tietyin varauksin, pitää hyvänä hakemuksen mukaista suunnitelmaa luonnonmukaisesta kalatiestä, joka mahdollistaa vaelluskalojen liikkumisen. Emme vastusta uuden yksikön rakentamista jo valmiiksi rakennettuun koskeen muistutuksessa mainituin edellytyksin.

Hakemussuunnitelmissa on ristiriitaista tietoa peräkkäisten altaiden vedenpinnan korkeuseroista, 15 cm (ÅF-Consult Oy, a, 1:2014) ja 20 cm (ÅF-Consult Oy, b, 10:2014). Korkeuserot vaikuttavat

veden virtausnopeuteen, kynnyssyvyyteen ja edelleen kalatien houkuttelevuuteen ja nousukelpoisuuteen, joiden vuoksi kalatien toimivuus erityisesti siian osalta saattaa ratkaisevasti muuttua. Suullisten tiedonantojen perusteella Vuohijärven siikakanta on merkittävästi pienentynyt muutamien viime vuosien aikana.

Kalatien vesityksen lopettaminen 31.10. tuhoaa kalatiehen kutevien syyskutuisten kalojen kudun ja mahdolliset kalatiessä oleilevat poikaset sekä heikentää myöhään syksyllä aktiivisen ja kutevan siian liikkumista. Kalatien ympärivuotisen virtaaman tärkeyttä korostaa myös seikka, että alavirtaan vaeltavien kalojen tulee päästä turvallisesti voimalaitoskoneiston ohitse ja se onnistuu jatkossa pääasiassa vain kalatien kautta ohijuoksutusten vähentyessä merkittävästi.

Nähdäksemme luonnonmukainen kalatieratkaisu tulisi mitoittaa uudelleen niin, että sen kautta olisi mahdollista juoksuttaa esitettyä suurempi virtaama, jotta voidaan varmistaa kaikkien kalojen löytäminen kalatiehen ja toisaalta varmistaa että siitä nousevat myös suuremmat vaellustaimenet ja nousukyvyltään rajalliset siiat.

Mikäli kalatien mitoitusta ei muuteta suuremmaksi, tulee sen kautta silti jatkuvasti ympärivuotisesti juoksuttaa korvauksetta joen virtaamasta vähintään 0,4 m³/s.

Koska uuteen voimalaitosyksikköön tulee ohjautumaan entistä suurempi osa joen vuosittaisesta virtaamasta, tulee myös turbiinien läpi alavirtaan ajautuvien kalojen määrä kasvamaan merkittävästi entisestä, ellei tätä estetä. Alavirtaan vaeltavien kalojen joutuminen voimalaitoksen turbiineihin tulee estää. Ratkaisuna voidaan käyttää paikan olosuhteisiin suunniteltua ohjausritilää tai vastaavaa teknistä välppää, joka ohjaa kalat ympärivuotisesti vesitettyyn kalatieuomaan.

Katiskapyydyksen toimivuudesta on esitetty epäilyksiä. Sen riskinä on tukkeutuminen veden mukana virtaavasta aineksesta estäen kalojen nousun. Se saattaa itsessäänkin heikentävää kalojen nousua. Katiskapyydyks myös on sidonnainen ihmisen tarkastamiselle ja kalojen vapauttamiselle. Elektronisissa kalalaskureissa ei ilmene mainittuja ongelmia.

3. Perustelut

Vaikka kalatie itsessään on tervetullut muutos, on kuitenkin perusteltua esittää epäily siitä, riittääkö 0,4 m³/s juoksutus toisaalta houkuttelemaan kaikkia kaloja nousemaan siihen, kun koko joen keskivirtaama on 35,6 m³/s ja virtaama kuukausikeskiarvot 25-49 m³/s välillä. (ÅF-Consult Oy b, 6:2014) Lupahakemuksen mukainen 0,4 m³/s kalatien vesitykseen on ainoastaan 1,1 % Voikosken keskivirtaamasta. 1 m³/s sekin on vain 2,8 % keskivirtaamasta. Yhtäläillä ongelmaksi voidaan epäillä muodostuvan myös se, että nyt rakennettava 0,4 m³/s virtaamalle mitoitettu uoma on liian ahdas houkutellakseen kaikkein suurimpia taimenyksilöitä ja varsinkaan nousukyvyltään heikkoja siikoja, vaikka kalatien suunnitelmaselostuksessa näin esitetäänkin. Esimerkiksi Uudellamaalla luonnonmukaisten kalateiden mitoitusvirtaamana on säännönmukaisesti käytetty vähintään 1 m³/s, tai suurempaa virtaamaa. Tällöin talviaikaiset mitoitusvirtaamatkin ovat minimissään luokkaa 0,6 m³/s. Näilläkään mitoituksilla ei ole saatu siikaa tietyvästi nousemaan ilmeisesti kynnyksrakenteisiin ja mataluuteen liittyen, mutta kookas vaellustaimen ja paikoin lohikin kykenee niitä käyttämään. Siika kykenee nousemaan kohtuullisen jyrkistäkin koskista, mutta yleisesti nousukyky on sidoksissa siihen, ettei nousun tiellä ole liian tiiviitä selkeitä kynnyksiä, joihin muodostuu matalia liian nopeavirtaisia kohtia.

Kalatieuoma tulee verhoilla luonnonkivellä luonnonmukaiseksi, kuten suunnitelmassa pitkälti on ajateltukin. Kalatieuomaan tulee sorastaa virtakutuisille vaelluskaloille (etenkin taimenelle) kutupaikkoja. Ympärivuotisella juoksutuksella kalatiehen mahdollistetaan se, että kalatiehen kudettu kalojen (etenkin taimenen) mäti tai siinä elävät kalat ja pohjaeläimet eivät tuhoudu kalatien kuivuessa. Vaelluskalat, kuten meritaimen, käyttävät yleisesti ainakin Uudellamaalla rakennettuja luonnonmukaisia kalateitä kutu- ja poikastuotantoalueinaan.

Kompensaatiotoimet ovat perusteltuja, koska uuden voimalaitosyksikön rakentaminen edelleen heikentää joen nykyiselläänkin heikkolaatuisiksi peratun ja säännöstelyllä heikennetyn elinympäristön laatua uusien uoman muokkaustöiden ja perkaamisen myötä. Kosken patoaminen aikoinaan ylipäänsä on hävittänyt alueelta lähes kokonaan ainakin taimenen lisääntymiseen sopivat alueet. Kun kalatie joka tapauksessa rakennetaan luonnonmukaisena, on nähdäksemme arveluttavaa että kalatie kuivatettaisiin talveksi. Kalatie tulee varmasti houkuttelemaan kutuaikaan taimenia joka tapauksessa, joka tarkoittaa että kalatiehen kudetaan kaikesta huolimatta.

Kalatien seuranta tulee hoitaa katiskapyydyksen sijaan tarkemmalla ja luotettavammalla tavalla. Esimerkiksi VAKI-kalalaskuri sopii hyvin suunnitellun kaltaiseen tekniseen yläkynnykseen. VAKI-laskuri toimii automaattisesti, eikä sitä tarvitse kokea päivittäin. Sen antamat tiedot ovat lisäksi erittäin tarkkoja. Mikäli laskuriin kytketään lisäksi kamerayksikkö, voidaan Voikosken kaltaisessa kirkaassa vesistöissä saada hyvälaatuista kamerakuvaa, josta voidaan päätellä jopa lohikalojen eväleikkaus ja sukupuoli.

Helsingissä 15.1.2015

Virtavesien hoitoyhdistys ry

Lähteet

ÅF-Consult Oy (a, 2014), Voikosken lisäkone Kalatien suunnitelmaselostus ja ehdotus tarkkailuohjelmaksi, 13.10.2014, Oy Woikoski Ab

ÅF-Consult Oy (b, 2014), VOIKOSKEN LISÄKONEEN JA KALATIEN RAKENTAMINEN – LUPAHAKEMUSSUUNNITELMA, 16.6.2014, Oy Woikoski Ab

Hentinen Teemu ja Hyytinen Lasse (2008), *Etelä-Savon virtavesien kalataloudellinen kunnostusohjelma*, 85/2-2008, Maa- ja metsätalousministeriö